

Introduktion – något om problemet med den svenska arbetsmarknadspolitiken

En uttrycklig EU-ambition är att, inom givna ramar, främja decentralisering av arbetsmarknadspolitiken.. Tanken är att ingen kan agera bättre på den lokala arenan än de lokala aktörerna. Den här viljan har vuxit sig starkare under senare år. Skälen härtill är kopplingen till Lissabonstrategin. För att nå de mål som sattes i Lissabon år 2000 är involverandet och inkluderandet av så många människor som möjligt avgörande. Även i Sverige har man insett detta. Inrättandet av det nya politikområdet ”Regional utvecklingspolitik” där man talar om levande arbetsmarknadsregioner som en avgörande del för svensk tillväxt är ett uttryck för detta.

Vissa komplikationer finns dock i en sådan omställning. AMV har i det närmaste haft monopol på svensk arbetsmarknadspolitik. Lissabonstrategin, EES m.m. är inte implementerat och har inte operationaliserats. I den praktiska arbetsmarknadspolitiken utgör de indikatorer som ställts upp de ”verkliga målen”. Indikatormålen är dessutom i många stycken motstridiga samt ibland omöjliga att uppfylla eftersom den budget som tilldelas på inget sätt räcker till att uppfylla samtliga ”mål”.

Ett exempel: *Noll av noll är bättre än 5 av 8*. Det s.k. 70/90-målet anger att 70 % av deltagarna i en yrkesutbildning ska ha fått arbete inom 90 dagar efter avslutad utbildning. När man mäter detta är alltså 0 av 0 bättre, dvs ingen har gått utbildning, men ingen har heller misslyckats, än att 5 av 8 (62,5% som erbjudits utbildning fått arbete! Alltså har man inte nått målet. Att hålla ryggen fri blir en ledstjärna och en dold agenda för de verkliga målen med verksamheten. Ett färskt exempel utgörs av följande citat från en (av hänsyn onämbar) länsarbetsdirektör som skriver i en kommentar till aprilresultaten om Mål 1 – och som avser andelen arbetsgivare som fått sökande:

Hittills i år har länet nått 86 procent vilket är mycket bra. Under april var resultatet 81 procent vilket faktiskt är under målnivån. Det betyder att vi måste vara vaksamma och se till att vi har bra rutiner för att klara målet fortsättningsvis. Den öppna arbetslösheten i länet är nu högre än i fjol. Därmed har vi en ökad tillgång på arbetssökande, vilket bör underlätta möjligheterna att nå mål 1.”

Man kan fundera hur dom tänker. Är mål 1 viktigare än att folk har jobb, eller, om du är aktiv och ute i någon form av åtgärd så räkna inte med att du blir anvisad ett arbete?

De otroligt snabba svängningarna i centrala prioriteringar gör det svårt att agera lokalt/regionalt mer långsiktigt. Den tilldelning av resurser som sker från central nivå liknar ett nu icke existerande lands 5-årsplaner. Gör man ett dåligt ”resultat” utifrån indikatorerna så får det effekt på tilldelningen. Gör man ett alldeles för bra ”resultat” får det också effekt.

Allt detta sammantaget gör att samverkan och samarbete och långsiktiga strategier inte står speciellt högt på dagordningen. Den andemening som finns såväl i EES som faktiskt i NAP försvinner i det närmaste totalt när de väl ska omsättas praktiskt. Detta på grund av okunskap, dåliga förutsättningar och revirpinkande (syftande på svensk tradition utifrån svensk organisationsmodell med klar avskiljning mellan verksamhetsområden, att hänvisa till annan myndighet utifrån devisen: ”Detta är inte vårt bord”).

Indikatorerna styr och blir därmed svensk arbetsmarknadspolitik.

Generell problematik och utmaningar när det gäller små kommuner i glesbygd

Följande kan sägas vara några stolpar i den problematik små kommuner brottas med:

- Konsekvenser av global konkurrens
- Ökade krav på kunskap
- Konsekvenser av de åldersdemografiska förändringarna
- Inomregionala skillnader, ex starkt centrum och svag periferi
- Behovet av att ta tillvara de som idag står utanför arbetsmarknaden
- De höga ohälsotalen som medför att tusentals personer undandras arbetslivet
- Samverkan mellan kommun, universitet och näringsliv
- Entreprenörskap och nyföretagande
- Jämställdhet och mångfald

Det är tydligt att det krävs lokala strategier för utveckling. För att åstadkomma detta kan följande utmaningar skönjas:

- Breda partnerskap – sektorsöverskridande med nya aktörer
- Engagemang från alla som berörs
- Nya processer, nya former för demokratiskt deltagande
- Kultur av att planera, inte parera för förändring, behöver implementeras
- Lärandekulturer – lokala kompetensråd och lokala lärcentra måste göras till reella verktyg för utveckling och lärande
- Nyföretagande samt nya former för företagande behöver utvecklas
- Bechmarkingstrategier
- m.m

Detta skrivet utan prioritering eller några som helst anspråk på att vara fullständigt.

Frågeställningar kring utvecklingstemat ”Metoder för lokala strategier”:

- När det gäller målstyrningen i arbetsmarknadspolitiken kan en inriktning vara att titta på systemfrågorna och se hur hela arbetsmarknadspolitiken egentligen styrs. Hur skapa ökat manöverutrymme lokalt?
- Generellt kring samverkan; försöka beskriva hur samverkan verkligen fungerar och skulle kunna fungera. Vilka hinder finns? Hur kan dessa elimineras?
- Samverkan mellan offentliga systemet, näringsliv och forskning, det s k Triple Helix-perspektivet, är en avgörande faktor för tillväxt och lokal utveckling . På Luleå tekniska universitet finns tankar om att använda processer och verktyg från företagsutveckling när det gäller att analysera och stödja samhällsutveckling. Verktyg som det kanadensiska ”The Community Enterprise Monitor” (CEM) utvecklat av Eugene Luczkiw är också intressant att titta på i sammanhanget.
- Hur utveckla metoder som tar tillvara alla resurser i lokalsamhället. Hur kan ”bakåtvända kepsar” bli en faktor för tillväxt. I Spanien finns erfarenheter av hur funktionshinder blir en tillgång på arbetsmarknaden. I Örebro län verkar stiftelsen Activa i samma riktning. Hur kan man utveckla ytterligare former, metoder och synsätt som kan både minska kostnaderna i form av att människor står utanför arbetsmarknaden till att människor – de som faktiskt bor kvar i sina kommuner - deltar och blir en lösning av arbetskraftsproblematiken.
- Metoder för att matcha kompetensbehoven på morgondagens arbetsmarknad till den tillgängliga och ofta arbetslösa arbetskraft som finns i glesbygd – strukturomvandlingsbygd.
- Framtidens entreprenörskap, sociala ekonomin – nya företagsformer, nya arenor för företagsamhet.
- Vår syn på arbete. Vi har fortfarande ett industriellt förhållningssätt kring hur vi värderar och organiserar arbetet. Det politiska paradigmet är fortfarande att alla ska arbete enligt ett traditionellt synsätt. Är detta realistiskt eller är det dags att syna detta förhållningssätt i sömmarna, ändra på paradigmet? Kanske utgå från tankar om rätten till försörjning, rätten till ett gott liv i stället. Kan dessa frågor diskuteras idag - eller finns ett motstånd att se nödvändigheten av detta?

/Göran Sjöberg m fl
European Minds
Koordinator för UP Success, nr 150